

עפ"א 50894/02/22 - זוהיר טאהא נגד ועדה מקומית לתכנון שפלת הגליל

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים פליליים

עפ"א 50894-02-22 טאהא נ' ועדה מקומית לתכנון שפלת הגליל

בפני כבוד השופטת תמר שרון נתנאל

זוהיר טאהא

המערער

ע"י ב"כ עוה"ד טאהא ריאד

נגד

ועדה מקומית לתכנון שפלת הגליל

המשיבה

ע"י ב"כ עוה"ד רן עמיאל

פסק דין

1. מונח בפניי ערעור על החלטת בית משפט השלום בעכו (כב' השו' שושנה פיינסוד-כהן) מיום 26.01.2022 בתיק ת"ב 16695-05-10, אשר דחתה את בקשתו של המערער להמיר את עונש המאסר בפועל שהושת עליו, בשל אי תשלום קנס שהוטל עליו במסגרת גזר הדין שניתן בתיק הנ"ל, בעונש שירוצה בעבודות שירות.

העובדות הרלוונטיות והשתלשלות העניינים

2. ביום 10.08.2010 הוגש נגד המערער, בתיק הנ"ל, כתב אישום בגין בניית מבנה למגורים בן שתי קומות (160 מ"ר בכל קומה) ללא היתר ושימוש בו. המערער הואשם גם בכך שהוא בנה את המבנה על קרקע חקלאית בכפר כבול בגוש 19609 חלקה 21, תוך התעלמות מצו הפסקת עבודה שהוצא נגדו. וביום 07.03.2012, לאחר הודאתו, ניתנה הכרעת דין המרשיעה את המערער בעבירות לפי סעיפים 145 (א) ו- 204 (א), לחוק התכנון והבנייה, התשכ"ה-1965. (להלן: "החוק").

3. ביום 01.12.2014 הוגש נגד המערער בתיק ת"ב 1340-12-14 כתב אישום **נוסף** בגין הקמת קומה שלישית למבנה הנ"ל, בשטח של 201 מ"ר, ללא היתר, ושימוש בה (סה"כ שטח המבנה הכולל את שלושת הקומות עומד על למעלה מ-500 מ"ר בנוי). ביום 21.10.2015, הורשע המערער לאחר הודאתו בכתב האישום הנוסף, בעבירה של ביצוע עבודות בנייה ושימוש ללא היתר לפי סעיף 204 (א) + (ג) לחוק ושני התיקים אוחדו.

4. ביום 16.03.2017, נגזר דינו של המערער, בשני התיקים יחדיו. בין יתר העונשים שהושתו עליו הוטל על המערער קנס בסכום של **₪ 60,000** אשר חולק ל-60 תשלומים שווים ורצופים החל מיום 20.04.2017. נקבע כי ככל שלא ישולם הקנס יוטלו על המערער 60 ימי מאסר בפועל, תמורתו. בנוסף, הוצא צו הריסה למבנה, על שלוש קומותיו (להלן: "המבנה").

5. המערער לא שילם **דבר** בגין הקנס וגם לא הרס את המבנה. ביום 12.07.2020 הגישה המשיבה בקשה להוצאת צו מאסר, חלף תשלום הקנס, לאחר ששלחה ללמערער מכתב התראה שנמסר לו במסירה אישית וביום 07.01.2021. לאחר שהתקיים דיון בפני בית משפט קמא ביום 05.11.2020 (אליו לא התייצבו המערער או סנגורו, למרות הזמנה כדין) הוצאה פקודת מאסר למשך 60 יום, החל מיום 04.04.2021.

6. ביום 18.04.2021 הוגשה "בקשה דחופה" מטעם המערער לביטול פקודת המאסר וכן לעיכוב ביצוע המאסר. בבקשה נטען כי פקודת המאסר הוצאה בהעדר, תוך פגיעה בזכויותיו של המערער ושיש לבטלה, וזאת בטענה, כי המערער לא קיבל כל זימון לדיון שהתנהל בהעדרו, ואף לא קיבל לידיו את בקשת המשיבה. כן ביקש המערער, במסגרת אותה בקשה, כי המאסר בפועל יומר לביצוע בעבודות שירות, ככל שימצא מתאים על ידי הממונה על עבודות שירות. עוד באותו יום התקבלה בקשת המערער לעיכוב ביצוע, וביום 21.04.2021 קיים בית משפט קמא דיון בנושא, אליו הגיעו ב"כ המשיבה, וכן המערער וסנגורו.

7. בדיון ציינה המשיבה כי המערער לא שילם דבר בגין הקנס, וטענה שמדובר בזלזול בחוק ובהחלטת בית משפט תוך התעלמות מכוונת מפסק הדין.

הסנגור, מנגד, טען כי המערער לא זלזל בפסק הדין, אלא שיש לו קשיים כלכליים והוא אף נתמך על ידי המועצה המקומית כבול, וזו הסיבה שהוא לא עמוד בתשלומים. הסנגור הבהיר, כי מדובר באדם נורמטיבי ללא עבר פלילי, שמפרנס 6 נפשות, והמשפחה תלויה בו. כן חזר הסנגור על בקשתו כי המאסר בפועל יומר לריצוי בעבודות שירות.

המשיבה התנגדה לכך, בטענה כי אין מדובר באדם שאין לו אמצעים כלכליים לשלם את הקנס, אלא במי שבנה מבנה גדול למגורים, בשטח של 520 מ"ר, ללא היתר ותוך התעלמות מצו הפסקת עבודות, ובחר להוציא את שארית כספו על מימון לימודים יוקרתיים בחו"ל לילדיו, במקום לשלם את הקנס, על פי החוק.

8. בעקבות בקשה מסודרת, בכתב, שהגיש הסנגור, על פי הזדמנות שניתנה לו על ידי בית המשפט, נשמעו ביום 01.07.2021 ראיות לעניין הבקשה, במסגרתן העיד המערער. לאחר הגשת סיכומי הצדדים, התקיימה ישיבת "תזכורת" במסגרתה הוגשו תלושי שכר של המערער.

ביום 26.01.2022, ניתנה החלטת בית משפט קמא (עליה הוגש ערעור זה) במסגרתה נדחתה בקשת המערער להמיר את המאסר בפועל למאסר שירוצה בעבודות שירות.

תמצית החלטת בית משפט קמא

9. בית משפט קמא דחה את בקשת המערער, תוך שקבע כי "הנאשם לא פעל ביוזמתו מבעוד מועד לטעון לאי יכולת כלכלית, הנאשם אינו חולק על כי התעלם מפניית המאשימה במכתב התראה קודם פנייתה לבית משפט זה בבקשה להוצאת פקודת מאסר, הנאשם אף לא פעל להתייצבות למועד הדיון שנקבע בעניינו בהליך זה על אף אישור מסירה ותצהיר מוסר שהוצגו לבית המשפט. למעשה, עד כי לא הוצאה כנגד הנאשם פקודת מאסר, לא פעל להסדרת חובו ו/או בפנייה יזומה לבית המשפט להמרת עונש הקנס שהוטל עליו בשל אי יכולת, לכאורה. הנאשם למעשה התעלם מחובו זה עד כי נקרא באמצעות שוטרים להתייצב למאסר".

בהתייחס למצבו הכלכלי של הנאשם כי: "על הנאשם לשאת בנטל ההוכחה ביחס לטענתו לחוסר יכולת הכלכלית הנטענת על ידו ולא על המאשימה להוכיח יכולתו, והוא לא עמד בכך. אמנם יש לברך על השקעתו הנטענת של הנאשם בלימודי ילדיו ואולם אין זאת תחת קיום הוראות החוק, קיום חובו לחברה וביצוע תשלום קנס המוטל עליו על פי גזר דין בעניינו".

עוד הובהר כי "תכלית המאסר חלף קנס הנה כאמצעי לכפיית תשלום הקנס ונועד לסייע באכיפתו. אין מטרתו מתן יד להימנעות מביצוע תשלום הקנס על דרך שיקולי כדאיות והעדפת הנזק שבריצוי תקופת עבודות שירות קצרה תחתיו. במצב דברים זה, בפרט בנסיבות בהן הוכח, כי אין המדובר בנאשם אשר ידו אינה משגת כלכלת ביתו ופרנסת ילדיו ומאידך הוכחה התעלמותו של הנאשם מחובתו לביצוע החלטות בית המשפט, הרי שלא מתקיימת בעניינו הצדקה לסטייה מחובת הנאשם לריצוי מאסר בפועל חלף קנס שלא שולם על ידו, הן מן הטעם שלא יצא חוץ יצא נשכר והן לנוכח חובתו של בית המשפט להבטיח קיום החלטות שיפוטיות שיוצאות תחת ידיו".

בית משפט קמא התייחס גם לכך שמדובר בנאשם ללא כל עבר פלילי, ולכך שגישת בית המשפט היא שלא לשלוח אנשים שאין להם הרשעות קודמות למאסר בפועל, נוכח התוצאות הקשות הנלוות למאסר מאחורי סורג וברית, אך קבע כי "ריצוי מאסר בדרך של עבודות שירות אינה זכות קנויה. החלטה בדבר ריצוי מאסר בדרך של עבודות שירות צריכה לענות לשתי המטרות של מאסר זה, הן האכיפתית והן העונשית והללו אינן מתקיימות במקרה זה".

לאור כלל האמור לעיל, לא מצא בית משפט קמא הצדקה להמיר את עונש המאסר בפועל שהושת על הנאשם, בריצוי מאסר בעבודות שירות. על כן, הוציא בית משפט קמא פקודת מאסר ל-60 יום החל מיום 03.03.22.

הערעור וטיעוני הצדדים בערעור

10. ביום 22.02.22 הגיש המערער את ערעורו זה, וביום 24.02.22 הגיש בקשה לעיכוב ביצוע המאסר. נוכח כך שלא הוגשה תשובת המשיבה לבקשת עיכוב הביצוע (על אף שניתנה לה הזדמנות לעשות כן) הוריתי על עיכוב ביצוע עד למתן החלטה בערעור. ביום 07.06.2022 נשמע הדיון בפניי.

טיעוני המערער בערעור

11. לטענת הסנגור, שגה בית משפט קמא, שלא קיבל את בקשתו של המערער להמרת המאסר בפועל למאסר שירות בעבודות שירות.

הודגש, כי מדובר באדם נורמטיבי, ללא הרשעות קודמות, אשר מפרנס 6 נפשות אשר תלויות רק בו, שמעולם לא יצא את גבולות המדינה, ושאליו לו כסף לשלם את הקנס, והוא נעזר, כלכלית, במועצה המקומית.

נטען, כי המערער שם את טובת ילדיו לפני טובתו שלו ואף מממן מכיסו לימודי רפואה בחו"ל, לשתי בנותיו, כך שלא נותר לו כסף לשלם את הקנס. הודגש, כי לא ניתן ממשכורת חודשית של 10,000 ₪, לממן לשלושת ילדיו של המערער, הסטודנטים, את הלימודים, והובהר כי למערער שני ילדים נוספים, שלומדים בתיכון.

טיעוני המשיבה בערעור

12. המשיבה, סומכת ידה על החלטת בית משפט קמא וטוענת כי לא נפל כל פגם בהחלטה, המצדיק התערבות ערכאת הערעור.

המשיבה ציינה כי המערער בנה מבנה רחב ידיים (520 מ"ר בנוי) ועושה בו שימוש שלא כדין, לאורך שנים, ללא כל מורא מהחוק ותוך זלזול בגזר הדין, ועל בית המשפט לא להקל ולא לתת יד להמשך התנהלות שכזו. עוד צוין, כי המערער אינו מקיים, לא צווים מנהליים ולא צווים שיפוטניים; לא הרס את המבנה, ואף לא השיג היתר בניה כדין ועל כן, נסיבות המקרה דנן, אינן תומכות בהקלה. המשיבה הפנתה לפסיקה מטעמה התומכת בטענותיה.

13. המשיבה הוסיפה וטענה, כי הקנס שהוטל על המערער במסגרת גזר-הדין הוא קנס "קל" שניתן טרם התיקון בחוק, וטרם שינוי המדיניות והוא אף אינו תואם את חומרת העבירות כיום, כך שאם המערער היה נשפט כיום, במסגרת התיקון לחוק, היה מושת עליו קנס כפול.

המשיבה הדגישה, כי בית משפט קמא הלך לקראת המערער, גם בכך שאפשר לו לפרוס את הקנס ל-60 תשלומים, על מנת להקל עליו, וזאת למרות שנפסק זה מכבר, כי **"קנס אמור לכאוב לכיסו של הנאשם"**, וכי **"לא מדובר בהלוואה או בתכנית חסכון"**. המשיבה חזרה וציינה כי אין מדובר באדם חסר אמצעים כלכליים אלא במי שבמכוון מתעלם מפסקי דין ומצווים ועושה דין לעצמו.

דין והכרעה

14. לאחר שעיינתי במלוא החומר ובהחלטת בית משפט קמא ושקלתי את טיעוני הצדדים, החלטתי לדחות את הערעור.

המאסר חלף הקנס הושת על המערער על פי סעיף 71(א) לחוק העונשין, אשר קובע: **"בית המשפט הדן אדם לקנס, רשאי להטיל עליו מאסר עד שלוש שנים למקרה שהקנס כולו או מקצתו לא ישולם במועדו ובלבד שתקופת המאסר במקום קנס לא תעלה על תקופת המאסר הקבועה לעבירה שבשלה הוטל הקנס; נקבע לעבירה עונש קנס בלבד, או היתה העבירה של אחריות קפידה ... לא תעלה תקופת המאסר במקום הקנס על שנה"**.

אין חולק שבית המשפט רשאי להורות כי גם מאסר, שהושת בגין אי תשלום קנס, ירוצה בעבודות שירות. השאלה שיש לדון בה, במסגרת ערעור זה היא, מהם השיקולים שעל בית המשפט לשקול בבקשה כגון זו וכמובן - האם שגה בית משפט קמא כאשר דחה את הבקשה.

15. ראשית אציין, כי כאשר עסקין בערעור על מידת העונש, ערכאת הערעור איננה גוזרת את דינו של הנאשם, מחדש ואיננה נוטה להתערב בגזר הדין של הערכאה הדיונית, אלא במקרים חריגים בהם נפלה טעות מהותית בגזר הדין, כאשר העונש חורג במידה קיצונית מרמת הענישה המקובלת במקרים דומים, או כאשר דבק פגם מהותי בגזר הדין. ראו לעניין זה: ע"פ 3091/08 טרייגר נ' מדינת ישראל (ניתן ביום 29/1/09), ע"פ 6681/09 אלחטיב נגד מדינת ישראל (ניתן ביום 13.1.10), ע"פ 8704/08 הייב נ' מדינת ישראל (ניתן ביום 23.4.09), עפ"ת (חי') 23021-07-09 מדינת ישראל נ' חאדר אסוואד [פורסם בנבו] (ניתן ביום 24.11.09), ע"פ 7563/08 אבו סביח נ' מדינת ישראל (ניתן ביום 4.3.09), ע"פ 5236/05 עמאשה נ' מדינת ישראל (ניתן ביום 4/3/09), ע"פ 9097/05 מדינת ישראל נ' ורשילובסקי (ניתן ביום 3/7/06), ע"פ 4594/11 עלא עדס נ' מדינת ישראל, (ניתן ביום 29.1.13) וע"פ 8589/12 חאלד ביאטרה נ' מדינת ישראל, (ניתן ביום 28.1.13). ע"פ 8109/15 אהרון אביטן נ' מדינת ישראל, (9.6.16)."

במקרה דנן, אמנם אין מדובר בעונש מאסר שנגזר על נאשם במסגרת גזר הדין, אלא במאסר בגין אי תשלום

קנס, אולם הרציונל של אי ההתערבות בגזר דין יפה גם לכאן.

16. לא מצאתי כל פסול בהחלטת בית משפט קמא. ראש וראשון - לא השתכנעתי כי סיבות כלכליות הן שמנעו מהמערער מלשלם את הקנס, או כי אין הוא יכול לשלמו כיום. מן הסתם, כמו לכל אדם המתפרנס מעבודתו, אין למערער משאבים בלתי מוגבלים וברי כי תשלום הקנס היה גורע מהאמצעים הכלכליים של המשפחה ומרווחתה; אין חולק שתשלום הקנס פוגע ביכולת המשפחה לשלם עבור צרכים אחרים, אולם כך הדבר, בדרך כלל, ואין זו עילה לאי תשלום קנס.

הראיות שהמציא המערער בנוגע לאמצעיו הכלכליים הן ראיות חלקיות בלבד, אשר לא הציגו בפני בית המשפט את התמונה המלאה לגבי מצבו הכלכלי; תצהירו של המבקש הוא תצהיר כללי, החסר פרטים נדרשים לשם הוכחת אי יכולת כלכלית. המערער אף בחר להגיש לבית משפט קמא שלושה תלושי שכר בלבד, ללא רצף ביניהם וללא כל הסבר מדוע לא הוגשו תלושי שכר של כל השנה האחרונה, לפחות. המערער לא פירט במי מבני משפחתו הוא נעזר כלכלית, כפי שטען בתצהירו, ובאילו סכומים; לא ציין כמה חשבונות בנק יש לו ולבני ביתו; לא הגיש דפי חשבון בנק ואף לא ציין בתצהירו, אם ילדיו (הסטודנטים) עובדים וכמה הם משתכרים, אם אינם עובדים - מדוע לא (שהרי ידוע, כי סטודנטים רבים משלבים לימודים ועבודה). גם האישור מטעם המועצה המקומית הוא אישור כללי, שלאור החסרים הנ"ל, אין בו די כדי לשכנע בדבר חוסר יכולת כלכלית לשלם את הקנס, אף לא בתשלומים, כפי שקבע בית משפט קמא. יש לזכור כי בית משפט קמא כבר התחשב בטענות המערער לגבי מצבו הכלכלי וחילק את תשלום הקנס לתשלומים רבים ונוחים.

17. עוד יש לתהות, כפי שתהה בית משפט קמא, הכיצד היה למערער ממון לבנות בית מגורים כה נרחב, בעוד שאין לו כל יכולת לשלם, אף לא חלק מהקנס. הסברו של המערער לפיו הוא תפסן, במקצועו ובנה את הבית במו ידיו, אינו יכול להתקבל, שהרי אדם אחד אינו יכול לבנות בית מגורים כה גדול, ללא פועלים נוספים וגם את חומרי הבנייה צריך לממן.

לא למותר להדגיש, שוב, כי המערער לא שילם דבר על חשבון הקנס - אף לא תשלום אחד ואף לא הגיש, מיוזמתו, בקשה לפרוס את הקנס לתשלומים נוספים. בכך יש להעיד על כך שהמערער החליט שלא לשלם את הקנס, על התחמקות מתשלום ועל זלזולו בהחלטות בית המשפט. זלזולו של המערער בהחלטות בית המשפט התבטא גם בכך שהוא בנה קומה נוספת תוך התעלמות מצו הפסקת עבודה וכן בהתעלם מכתב אישום שהיה אז תלוי ועומד נגדו על שתי הקומות הראשונות ואף בכך שהוא אינו מקיים את צו ההריסה שהושת עליו בגזר הדין. גם כפל האגרה בו חויב בגזר הדין, לא שולם על ידו.

18. בדיון, אפוא, קבע בית משפט קמא בהחלטתה מושא הערעור, כי יש לברך את המערער על ההשקעה בילדיו אך "אין זאת תחת קיום הוראות החוק, קיום חובו לחברה וביצוע תשלום קנס המוטל עליו על פי גזר דין בעניינו".

כאמור - לא מצבו הכלכלי הוא אשר מנע מהמערער לשלם את הקנס, אלא חוסר רצונו לעשות כן וזלזולו בהחלטות ובצווים הניתנים על ידי בית המשפט.

19. בכך לא מסתיים הדיון שכן עדיין יש לשקול אם נכון וראוי להמיר את המאסר בפועל, שהושת חלף הקנס, בעבודות שירות. לעניין זה חשוב להדגיש, כי קיים הבדל מהותי בין מאסר בפועל שנגזר על נאשם בגין העבירה אותה ביצע, לבין מאסר שעליו לרצות בגין אי תשלום קנס.

20. במקרה הראשון, הברירה מצויה כולה בידי בית המשפט - ימצא כי העבירות שבוצעו, בנסיבותיהן וכן נסיבותיו האישיות של הנאשם מצדיקים ריצוי המאסר שנגזר עליו בעבודות שירות - יורה כך. לא ימצא שיש הצדקה - יורה על ריצוי המאסר בפועל. לנאשם אין כל שיקול דעת בעניין זה ואין כל ברירה בידו (למעט הגשת ערעור). לעומת זאת, החלטת בית משפט לפיה מאסר חלף קנס לא יומר בעבודות שירות, עדיין מותרת בידי המבקש ברירה - לגייס את הסכום הדרוש (בין מקרובי משפחה, בין בהלוואה ובין בדרך אחרת) ולשלם את הקנס וכך לא יידרש לשאת מאסר בפועל. זאת, - בנוסף לברירה המקורית, שהייתה בידיו - לשלם את התשלומים שהושטו עליו, במועד.

21. משלא השתכנע בית משפט קמא, שלא היה ביכולתו של המערער לשלם את תשלומי הקנס ומשהמערער אף לא שכנע כי אין ביכולתו לגייס את הסכום היום, לא היה מקום להיענות לבקשה. אף אני לא השתכנעתי בכך ומכאן ההצדקה העיקרית לדחיית הערעור.

22. עוד יובהר ויודגש, כי תכלית המאסר חלף הקנס היא, לגרום לנאשם לשלם את הקנס, ללא הליכי גבייה ארוכים ויקרים מטעם המדינה.

אכן, בע"פ 1100/91 מדינת ישראל נ' מחמד עלי חן ג'עפרי (10.02.1993) (להלן: "עניין ג'עפרי"), ציין בית המשפט העליון, כי: "מאסרו של אדם אך ורק בשל חוסר יכולתו הכלכלית לשאת בתשלום קנס כספי שהוטל עליו אינו מתיישב עם מדיניות ראויה של ענישה פלילית תקינה והולמת. יש בכך משום פגיעה קשה בעקרון השוויון: עבריו בעל אמצעים - יוכל לשלם את הקנס ולא יאלץ לשהות מאחורי סורג ובריח; ומי שאין ידו משגת לשאת בתשלום - אחת דינו לרצות עונשו מאחורי סורג ובריח". (שם, בפסקה 19). לפיכך נקבע, כי: "מן הראוי אפוא, כי בית המשפט, בטרם יקבע את שיעור הקנס הכספי שיוטל על מי שהורשע בדין, יבחן, בין היתר, את יכולתו הכלכלית, אם בדרך של קבלת תסקיר מאת שירות המבחן ואם בכל דרך אחרת שתיראה ראויה בעיניו".

כאמור, כך נהג בית משפט קמא בעניינינו עת, למרות הנסיבות החמורות של העבירות אותן ביצע המערער, השית עליו קנס קרוב לרף הנמוך של מתחם העונש ההולם, ואף חילק אותו לתשלומים רבים, על אף אובדן מסוים של תכלית הענישה אשר יש בחלוקת קנס לתשלומים כה רבים. לעניין החומרה שבבנייה ללא היתר על קרקע חקלאית ועל הפגיעה בשלטון החוק ובמערך התכנוני שיש בכך ראו: רע"פ 5587/17 עיסא נ' הועדה המקומית לתכנון ובניה מבוא העמקים (30.11.2017); רע"פ 8687/14 ראיך סרחאן נ' מדינת ישראל (29.1.2015); רע"פ 9239/12 אבו עראר נ' מדינת ישראל (2.1.2013) וההפניות שם.

23. במקרה דנן, מצויים שיקולים מנוגדים; מצד אחד, למערער אין הרשעות נוספות על אלה בהן הורשע בנוגע לבנייה הנדונה והוא מעולם לא ריצה עונש מאסר, על כל המשמעות שיש לתת לכך. מצד שני, היענות לבקשה, תגרום לאיבוד ההרתעה של מאסר חלף קנס, תגרום לאי תשלום קנסות ולאבדן ההרתעה שבהטלתם, מלכתחילה.

ראו דברים שנאמרו בעניין זה בעניין ג'עפרי: "מצויות איפוא שתי מגמות לגיטימיות, שלעיתים הן מנוגדות, בשאלת ביצוע מאסר בשל אי-תשלום קנס בדרך של עבודת שירות: האחת-לפיה מאסר בשל אי-תשלום קנס, כאשר הוא לתקופה של פחות משישה חודשים, יבוצע במקרים ראויים ומתאימים, בדרך של עבודות שירות, כדי למנוע את כל אותן תוצאות קשות הנלוות למאסר מאותם אנשים אשר אין הכרח שישאו את מאסרם מאחורי סורג ובריח; והמגמה האחרת - שמאסר במקום קנס לא יבוצע בעבודות שירות כדי להמריץ ולדרבן עבריינים, במקרים ראויים ומתאימים, לשלם את הקנסות שנגזרו עליהם.

העולה בדינו, מבחינת לשונו של החוק קיימת אפשרות של ביצוע מאסר במקום קנס בדרך של עבודות שירות, ולאור מטרת המחוקק וההיסטוריה החקיקתית אפשרות זו ראויה היא ורצויה היא. הפעלתה של סמכות זו בדבר נשיאת מאסר בשל אי-תשלום קנס בדרך של עבודות שירות נתונה היא, כמובן, לשיקול-דעתו של בית המשפט. אופן הפעלתה של סמכות זו צריך שייעשה תוך התחשבות בשתי המגמות האמורות שעמדנו עליהן, לפי נסיבותיו המיוחדות של כל מקרה ומקרה, בהתחשב במהות העבירה ונסיבותיה, באישיות העבריין ונסיבותיו ובצורכי החברה והשעה".(שם, בפסקאות 9-10).

24. בע"פ 5023/99 יוסף חכמי נ' מדינת ישראל (15.03.2001) הבהיר בית המשפט העליון את המשמעות של אמצעי המאסר חלף הקנס בציינו כי: "התפיסה השלטת בחקיקה נכון לעת זו היא כי אמצעי המאסר במקום קנס הינו בבחינת רע הכרחי כאשר מדובר באדם שהוא בעל יכולת כלכלית ומתחמק מתשלום הקנס או מבריה את נכסיו כדי שלא יהיה ניתן לגבות מהם את המגיע [...]. בעוד המאסר האזרחי של החייב נועד אך להמריץ את בעל היכולת לשלם ואין הוא משפיע על גובה החוב, ניצב המאסר במקום קנס פלילי כאמצעי אכיפתי ועונשי גם יחד: הוא נועד להמריץ את החייב בקנס לשלמו, אך משמש בעת ובעונה אחת גם כריצוי עונש השקול כתשלום הקנס, ומביא להפחתת ההדרגתית והיחסית בהתאם לאורך תקופת ריצויו של המאסר".

הוסבר, כי על מנת שקנס חלף מאסר לא יהווה תוספת לעונש מאסר שהושת על הנאשם (ככל שהושת) בגין העבירה אותה ביצע, יש לבחון, כבר בשלב הטלת הקנס, את יכולתו הכלכלית של הנאשם ולהתחשב בה בקביעת גובה הקנס: "גם בהינתן אופיו זה של המאסר במקום קנס, ראוי כי תימצא קורלציה בין גובה הקנס והמאסר הנגזר במקומו לבין יכולתו הכלכלית האמיתית של הנאשם לעמוד בתשלום הקנס, לבל יהווה המאסר שבמקומו תוספת עקיפה לתקופת המאסר הרגיל, אלא אמצעי שנועד בעיקרו להמריץ את הנאשם לשלם את הקנס שהוטל עליו. בית-משפט המטיל קנס שם דגש על אמצעי עונשי זה, בעוד המאסר הנגזר במקומו מהווה לכך אך חלופה משנית. על-כן נדרשת עוד בשלב הטלת הקנס הערכה של יכולתו הכלכלית של הנאשם לצורך קביעת גובה הקנס שיוטל, ונחוצה הבחנה בין נאשם בעל יכולת כלכלית המסוגל לעמוד בתשלום קנס (ובכלל זה מי שהבריה את נכסיו כדי לחמוק מתשלום), לבין מי שאין ידו משגת באופן אמיתי לעמוד בתשלום. על היקף המאסר במקום הקנס שיוטל - אם יוטל - להיגזר באורח ישיר מההערכה האמורה. בדרך זו תוגשם, מצד אחד, מדיניות ראויה של ענישה פלילית, ובכללה אמצעי אכיפה יעילים, ומצד אחר, תימנע פגיעה בעקרון השוויון בין נאשם בעל אמצעים המסוגל לשלם את הקנס ואם לא ישלמו ייכלא מאחורי סורג ובריה, לבין מי שאין ידו משגת לשלם, אשר עליו לא תוטל סנקציה כזו [...]. ראוי לבחון בנסיבות כל מקרה את היקפו של הקנס ההולם בהתחשב ביכולתו הכלכלית של הנאשם, וממילא לשקול אם ראוי להטיל מאסר במקום קנס ובאיזה היקף. הערכת יכולת זו נועדה להבטיח כי הקנס יוטל בשיעור סביר בהתאם להישג ידו של הנאשם, וכי המאסר במקומו ימנע התחמקות מקיום חובת התשלום. כך מושגת מטרה כפולה: מצד אחד, ניתן בידי בית-המשפט מכשיר יעיל לאכוף על נאשמים בעלי יכולת כלכלית לשלם קנסות שהוטלו עליהם ולמנוע הברחת נכסיהם, ומצד אחר, על אמצעי זה להיות מופעל באורח ראוי תוך הבחנה בין נאשם בעל יכולת למי שהוא חסר אמצעים, ונמצא בכך איזון ראוי בין אינטרס הציבור לעניינו של הפרט". (שם בעמ' 429-430). כן ראו: ע"פ 4919-14 שמעון אזולאי נ' מדינת ישראל (06.03.2017).

25. בעניינו, כאמור - בית המשפט שגזר את דינו של המערער התחשב בטענותיו בענין יכולתו הכלכלית, הן בקביעת גובה הקנס והן בחלוקתו לתשלומים רבים. בנוסף, המערער לא שיכנע כי לא היה ביכולתו לשלם את התשלומים ואף לא כי אין ביכולתו לגייס, כיום, את הסכום הנדרש.

26. לאור כלל האמור לעיל, אני דוחה את הערעור.

27. התלבטתי אם להיעתר לבקשת המערער (בדיון בערעור) לה התנגד ב"כ המשיבה, כי, ככל שהערעור יידחה, אורה על דחיית ריצוי המאסר חלף הקנס, עד לאחר החג המתחיל ביום 9.7.22.

בסופו של דבר החלטתי להיעתר לבקשה וזאת - גם כדי לאפשר למערער לגייס את סכום הקנס. אני מורה, אפוא, כי המערער יחל לרצות את המאסר חלף הקנס, **ביום 18.7.22, בשעה 09:00**. המערער יתייצב במועד זה, בבית מעצר קישון, אלא אם שב"ס יורה על התייצבותו במקום אחר.

המזכירות תמציא את פסק הדין לצדדים ולשב"ס ותסגור את התיק.

ניתן היום, כ' סיוון תשפ"ב, 19 יוני 2022, בהעדר הצדדים.